

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA

VOL. XXII, 19

SECTIO D

1967

Zespół Zapobiegawczo-Leczniczny dla Studentów. Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej
PMRN w Lublinie

Kierownik: dr med. Jan Kozak

Akademickie Półsanatorium Przeciwgruźlicze w Lublinie

Kierownik: lek. med. Eugeniusz Pietroń

Jan KOZAK i Eugeniusz PIETROŃ

**Ocena działalności Akademickiego Półsanatorium Przeciwgruźliczego
w Lublinie w latach 1953/54—1962/63**

A Report on the Activity of the Academic Hostel for Students Suffering
from Tuberculosis in Lublin over a Period of 1953/54 to 1962/63

Walka z gruźlicą jest od dawna jednym z czołowych zagadnień akademickiej służby zdrowia. Właściwe jego rozwiązanie stało się możliwe dopiero w Polsce Ludowej, gdy leczenie i profilaktyka gruźlicy stały się bezpłatne. W zwalczaniu gruźlicy duże znaczenie ma zapewnienie chorym należytych warunków bytowych.

Wśród młodzieży wyższych uczelni pod tym względem odgrywa dużą rolę Akademickie Półsanatorium Przeciwgruźlicze (APP). W listopadzie 1963 r. minęło 10 lat istnienia APP w Lublinie (4, 5). W związku z tym przeprowadzono analizę działalności i ocenę jego roli w tym czasie. W ciągu tego okresu z 4 wyższych uczelni w Lublinie a mianowicie: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS), Akademii Medycznej (AM), Wyższej Szkoły Rolniczej (WSR) i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL) na ogólną liczbę 16 552 studentów (na którą złożyła się ilość studentów z 1953/54 oraz nowo przyjętych od tego roku do roku akad. 1962/63 włącznie), półsanatorium zamieszkiwało 390 studentów, w tym 223 mężczyzn i 167 kobiet. Wiek mieszkańców wahał się od 17 do 42 lat, średnio wynosił 23 lata. Ze wsi było 253 (65%), zaś z miast i osiedli 137 (35%) studentów. Pochodzenie społeczne chłopskie miało 210 (54%), inteligenckie 96 (24%) a robotnicze 84 (22%) (tab. 1).

Jak widać z tab. 1 odsetki zamieszkujących półsanatorium studentów są zbliżone do odsetków ogólnej liczby studentów na poszczególnych uczelniach.

Czasokres pobytu w półsanatorium 390 studentów przedstawiono w tab. 2.

W wyjaśnieniu tab. 2 należy dodać, że średni okres pobytu studenta w pólśanatorium wynosił ponad 2 lata. Pobyt 1 studenta przez 9 lat nie był następstwem powtarzania lat, lecz studiowaniem jeden po drugim dwóch wydziałów. Przez cały okres studiów, tj. od pierwszego do ostatniego roku mieszkało 42 studentów.

Tab. 1. Liczba mieszkańców Pólśanatorium oraz ogólna liczba studentów w roku akad. 1953/54 i nowo przyjętych do roku akad. 1962/63 włącznie na poszczególnych uczelniach w Lublinie

Uczelnia	Liczba mieszkańców pólśanatorium		Ogólna liczba studentów	
	Liczba	%	Liczba	%
UMCS	109	28	4455	27
AM	119	31	4982	30
WSR	87	22	3918	24
KUL	75	19	3197	19
Razem	390	100	16552	100

Przyjęcia do pólśanatorium wg lat studiów przedstawiono w tab. 3. Z tab. 3 wynika, że największą ilość studentów przyjęto do pólśanatorium z dwu pierwszych lat studiów.

Tab. 2. Okres pobytu w Pólśanatorium 390 studentów

Liczba lat	Liczba studentów	%
1 rok	108	27,7
2 lata	96	24,6
3 lata	84	21,5
4 lata	52	13,5
5 lat	32	8,2
6 lat	15	3,8
7 lat	2	0,5
9 lat	1	0,3
	390	100%

Przy analizie czasu zachorowania na gruźlicę płuc mieszkańców APP stwierdzono, że największy odsetek przypada na okres przed rozpoczęciem studiów. Znaczny jest również odsetek zachorowań na pierwszych dwóch latach studiów, na trzecim roku wyraźnie się zmniejsza i następnie wzrasta na czwartym roku.

Z kolei zostaną omówione postacie kliniczne gruźlicy studentów za-

mieszkujących APP w okresie 10-lecia. Ujęto je wg przyjętej w kraju nomenklatury i przedstawiono w tab. 4.

Tabela 4 ilustruje dane liczbowe i odsetki, z których wynika, że przypadki gruźlicy płuc naciekowej i włóknisto-guzkowej ograniczonej wy-

Tab. 3. Przyjęcia do Półsanatorium wg lat studiów

Czas zachorowania	Liczba studentów	%
I	114	29,3
II	113	28,9
III	65	16,6
IV	73	18,7
V	24	6,2
VI	1	0,3
	390	100%

Tab. 4. Postacie kliniczne gruźlicy 390 mieszkańców Półsanatorium w latach 1953/54—1962/63

Postacie kliniczne gruźlicy	Ilość studentów	%
Gruźlica pierwotna bez uchwytanych zmian narządowych	2	0,5
Gruźlica pierwotna węzłowo-płucna	9	2,3
Gruźlica ostra prosowata ostra	5	1,3
Gruźlica płuc rozsiana podostra i przewlekła	12	3,1
Gruźlica płuc włóknisto-guzkowa ograniczona	108	27,7
Gruźlica płuc naciekowa	168	43,1
Gruźlica płuc przewlekła włóknisto-jamista	18	4,6
Marskość gruźlicza płuc	7	1,8
Wysiękowe zapalenie opłucnej	23	5,9
Gruźlica pozapłucna	13	3,3
Studenci pozostający w obserwacji	25	6,4
Razem	390	100%

rażnie przeważały. 2 przypadki gruźlicy pierwotnej bez uchwytanych zmian narządowych udało się rozpoznać dzięki prowadzonej przez Akademicką Poradnię Przeciwgruźliczą akcji chemioprophylaktycznej wśród studentów (4). Z 13 przypadków gruźlicy pozapłucnej 9 stanowiła gruźlica kości oraz po 1 przypadku gruźlica nerek, węzłów chłonnych obwodowych, oskrzeli i skóry. Spośród 25 studentów pozostających w obserwacji większość pochodziła ze środowisk gruźliczych i miała wzmożone odczyny tuberkulinowe.

Analizując 10-letni okres działalności APP w Lublinie stwierdzono, że niektóre postacie gruźlicy płuc w miarę upływu lat wyraźnie się

zmniejszyły, jak np. marskość gruźlicza płuc. Natomiast gruźlica płuc włóknisto-jamista przewlekła z 15 przypadków w roku akad. 1953/54 stopniowo zmniejszała się i nie jest już spostrzegana od 3 lat. Gruźlica płuc naciekowa i włóknisto-guzkowa ograniczona oraz rozsiana podostra i przewlekła utrzymywała się na jednakowym poziomie. Nie notowano zupełnie serowatego zapalenia płuc. Spośród wszystkich podopiecznych 26 traktowano jako prątkujących. Należy podkreślić, że o ile w roku akad. 1953/54 było ich 16, to w roku akad. 1962/63 stwierdzono już tylko 2 prątkujących.

Dla szerszego zobrazowania gruźlicy wśród mieszkańców APP przedstawiono zestawienie wg grup poradnianych w tab. 5.

Tab. 5. Mieszkańcy Pólsanatorium wg grup poradnianych w poszczególnych latach w okresie 1953/54—1962/63

Grupa poradniana		R o k a k a d e m i c k i									
		1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
I	L*)	25	30	37	25	23	26	20	22	21	12
	%	22,7	26,3	25,7	21,7	24,5	25,7	19,8	22,2	21,9	12,0
II	L	40	44	45	33	38	44	52	50	51	36
	%	36,0	38,6	31,3	28,7	40,4	43,4	51,5	50,5	53,1	36,0
III	L	35	33	47	39	28	26	26	23	20	42
	%	31,8	28,9	32,6	33,9	29,8	25,6	25,7	23,3	20,8	42,0
V	L	3	2	4	5	2	2	2	2	1	1
	%	2,7	1,7	2,8	4,4	2,1	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0
VI	L	7	5	11	13	3	3	1	2	3	4
	%	6,4	4,5	7,6	11,3	3,2	3,0	1,0	2,0	3,2	4,0
Razem	L	110	114	144	115	94	101	101	99	96	100
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* L = Liczba.

Porównanie grup poradnianych według lat wykazuje stopniowy spadek przypadków I grupy poradnianej, do której zaliczeni są chorzy z postaciami najbardziej niebezpiecznymi zarówno dla samego chorego, jak i otoczenia. W II grupie poradnianej natomiast zauważa się wzrost liczby przypadków w miarę postępu lat, a w III grupie — spadek z wyjątkiem ostatniego roku akad. 1962/63, w którym przypadki II grupy zmniejszyły się, a w III grupie wzrosły. Obniżanie się ilości przypadków w I grupie poradnianej jest faktem bardzo pocieszającym. Wiąże się to z ustąpieniem najcięższych postaci gruźlicy płuc, przede wszystkim takich, jak gruźlica

płuc przewlekła włóknisto-jamista, co wykazano już przy omawianiu klinicznych postaci gruźlicy płuc. Odnosnie studentów przebywających w APP, pomijając postacie kliniczne gruźlicy, należy dodać, że byli to chorzy na gruźlicę w stadium wyrównania, niekiedy już po leczeniu sanatoryjnym lub szpitalnym. Stan ten pozwalał im na kontynuowanie studiów w warunkach półsanatoryjnych, gdzie można było rozpocząć (lub kontynuować) długotrwałe leczenie przeciwprątkowe lub tylko ogólnie wzmacniające. Z leków przeciwprątkowych stosowano w zasadzie 3-lekową terapię przeciwprątkową (streptomycyna, hydrazyd, PAS) i ogólnie wzmacniające (witaminy, żelazo, strychnina, wypoczynek w ciągu dnia itd.). Leki przeciwprątkowe zastępcze, jak CS, VM, PZA i trecator były użyte u 2 chorych z uprzednio stwierdzoną lekoopornością wtórną oraz u nielicznych przypadków nietolerancji lub uczulenia na leki przeciwprątkowe klasyczne.

Z chemioterapii przeciwprątkowej korzystało 312 osób w sposób ciągły i długotrwały nie krócej od 1 roku. W pierwszych latach szeroko stosowano leczenie odmą opłucnową ogółem u 25 osób. Ostatnią odmę opłucnową zakończono w 1958 r. podobnie jak w Łodzi. Z leczenia sanatoryjnego korzystało 89 kuracjuszy APP, przeważnie jedno- lub dwurazowo, w pojedynczych wypadkach częściej, nawet pięciokrotnie, zwłaszcza w okresie wakacyjnym. Czas pobytu w sanatoriach był różny w zależności od potrzeby, wahając się od 6 tyg. do 2 lat, średnio 6 miesięcy. U 8 zakwalifikowanych podopiecznych APP wykonano resekcję tkanki płucnej (od jednego segmentu do całego płatu) przeważnie w sanatorium Akademickim w Zakopanem. Jeden chory leczony był kawernotomią i jeden torakoplastyką. W szpitalu przebywało 12, z wczasów przeciwgruźliczych korzystało 98 studentów z tym, że były to wczasy jedno- lub trzykrotne, przede wszystkim w Maciejowcu. Dzięki pozostawianiu chorych na gruźlicę studentów w APP wyraźnie maleje ilość korzystających z leczenia szpitalnego i sanatoryjnego, a zwiększa się liczba korzystających z wczasów przeciwgruźliczych.

Pobyt w APP miał wyraźny wpływ nie tylko na samopoczucie kuracjuszy, lecz wyraźnie zaznaczał się w przyroście ciężaru ciała, który średnio wynosił około 3 kg. Tylko w nielicznych przypadkach notowano spadek wagi ciała. Stwierdzano również normalizację ciepłoty ciała i opadania krwinek czerwonych. Przejściowe pogorszenie stanu zdrowia w czasie pobytu w APP obserwowano w 3 przypadkach. Były to przeważnie zaostrzenia dotychczasowych procesów u osób nie poddanych chemioterapii. W okresie 10-lecia były 2 przypadki zgonów spośród mieszkańców APP. Jedna studentka zmarła w czasie wakacji z przyczyn bliżej nie ustalonych, a u drugiego studenta, nie wyrażającego zgody

na zabieg operacyjny dużego gruźliczaka, nastąpił śmiertelny krwotok w czasie okolicznościowego pobytu u rodziny.

Godny podkreślenia jest fakt, że wyniki w nauce podopiecznych APP nie są gorsze od wyników studentów zdrowych. Wśród nich 89% zaliczyło egzaminy i kolokwia oraz ukończyło w terminie studia bez większych trudności. Tylko w pojedynczych przypadkach można było przyjąć, że gorsze postępy w nauce były spowodowane wyłącznie chorobą. W żadnym wypadku nie zaszła konieczność zrezygnowania ze studiów z powodu choroby. Z 229 studentów absolwentów wyższych uczelni w Lublinie wypisanych z APP na ostatnim roku studiów wszyscy uzyskali dyplomy w przewidzianych terminach.

OMÓWIENIE

W okresie 10-lecia APP w Lublinie zamieszkiwało 390 studentów 4 wyższych uczelni w Lublinie, w większości chorych na gruźlicę (93,6%) lub zagrożonych zachorowaniem na nią (6,4%). Przebywali oni w półsanatorium od 1 roku do 9 lat, średnio przez okres nieco powyżej 2 lat. W ciągu roku akademickiego w APP przebywało przeciętnie 107 osób-kuracjuszy. Warunki stworzone w półsanatorium pozwalały na leczenie studentów chorych na gruźlicę przy równoczesnym kontynuowaniu przez nich studiów, na zapobieganie zaostrzeniom lub nawrotom procesu gruźliczego u kuracjuszy, prowadzenie wśród nich właściwej oświaty sanitarnej i częściowej izolacji od środowiska zdrowego.

Analiza postaci gruźlicy wśród mieszkańców APP wykazała największe odsetki gruźlicy płuc naciekowej (43,1%) i włóknisto-guzkowej ograniczonej (27,7%), co zgodne jest ze spostrzeżeniami K o w a ł s k i e g o i W r z e s i ń s k i e j ze środowiska warszawskiego (3). Obserwowano ustępowanie cięższych postaci gruźlicy płuc zaliczanej do I grupy poradzanej, przede wszystkim przewlekłej włóknisto-jamistej, której od 3 lat nie notowano. Podobne zjawisko obserwował J a n c z y w APP w Krakowie (1).

W okresie 10-lecia spośród wszystkich podopiecznych APP 26 traktowano jako prątkujących. Na podkreślenie zasługuje, że o ile w roku akad. 1953/54 było ich 16, to w roku 1962/63 już tylko 2. Największy odsetek zachorowań przypada wśród mieszkańców APP na okres przed rozpoczęciem i na pierwsze dwa lata studiów. Można to tłumaczyć tym, że gruźlica nie zawsze stanowiła przeszkodę przy przyjmowaniu na studia oraz, że studenci 2 pierwszych lat przyjmowani byli na studia z nie rozpoznaną gruźlicą, którą wykryto dopiero na uczelni. Częstsze zachorowania wśród nich mogły być powodowane zmianą środowiska, brakiem adaptacji, trudniejszymi warunkami itp. Warunki w APP umożliwiły

młodzieży akademickiej dotkniętej gruźlicą, zwłaszcza pochodzącej ze środowiska wiejskiego, na leczenie i kontynuowanie studiów i uzyskiwanie wyników w nauce nie gorszych od wyników studentów zdrowych.

PIŚMIENNICTWO

1. Janczy S.: Wyniki leczenia i rehabilitacji studentów Akademickiego Półsanatorium w Krakowie (maszynopis).
2. Jaworski J., Paszyński S.: 10 lat Służby Zdrowia dla Studentów, PZWL, 1961, 19—20.
3. Kowalski T., Wrzesińska E.: Gruźlica, 32, 217—224, 1964.
4. Kozak J., Mysakowska H., Pietroń E.: Zwalczanie gruźlicy wśród młodzieży akademickiej w Lublinie. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, Lublin, Sec. D, 19, 67—88, 1964.
5. Mysakowska H.: 50 lat walki z gruźlicą na Lubelszczyźnie. Wydawnictwo Lubelskie, 129.
6. Pietroń E., Srednicka O., Kucharski R., Klepacki M., Mysakowska H., Cygan E., Górka S., Różyńska M., Smaga M., Sznajkiewicz L.: Gruźlica, 30, dodatek do nr 8, 189—198, 1962.
7. Zierski M.: Zwalczanie gruźlicy wśród młodzieży akademickiej w Łodzi, Akademicka Służba Zdrowia w Łodzi w latach 1945—1960, PZWL, 1960, 37—52.

Pracę otrzymano 13 IV 1966.

Оценка деятельности студенческого противотуберкулезного диспансера в Люблине за 1953/54—1962/63 учебные годы

Резюме

В работе подводятся итоги 10-летней деятельности студенческого противотуберкулезного диспансера в Люблине. За этот период в диспансере пребывало 390 студентов четырех высших учебных заведений Люблина. У большинства из них констатировался фиброзно-узелковый и инфильтративный туберкулез лёгких.

A Report on the Activity of the Academic Hostel for Students Suffering from Tuberculosis in Lublin over a Period of 1953/54 to 1962/63

Summary

The authors discuss the activity of the hostel for students suffering from tuberculosis in Lublin over a period of 1953/54 to 1962/63. During that period, 390 students from four academic schools of Lublin were treated in this hostel. The majority of the students suffered from pulmonary tuberculosis, i.e., *fibroso-nodosa circumscripta* and *infiltrativa*.

Papier druk. sat. III kl. 80 g.	Format 70 × 100	Druku str. 8
Annales UMCS Lublin 1967	LZGraf. im. PKWN, Lublin, Unicka 4	Zam. 2699 .17.VIII.68
800 + 60 egz. F-3	Manuskrypt otrzymano 17.VIII.68	Data ukończenia 26.III.69
